

Keretek között
A hatvanas évek művészete Magyarországon (1958–1968)
című kiállítást látogattuk meg a
Magyar Nemzeti Galériában
2017. december 1-én

A december hónapban az első kulturális programjaként hirdettük meg az Ezüstnet Egyesület és az Újbuda 60+ tagok érdeklődőinek az MNG-ban, Gimesy Péter tárlatvezető által bemutatott új időszak kiállítását. Akik ott voltak elismeréssel nyilatkoztak, mind a hallottakról, mind pedig a látottakról. Az emlékeztető útmutatásul kíván szolgálni azoknak, akik ezek után, fogják megtekinteni a még februárban is látható kiállítást és talán azoknak is, akik már látták.

A Magyar Nemzeti Galéria **Keretek között** című kiállítása az első tárlat, amely átfogó képet ad az 1958 és 1968 közötti évtized művészetéről. A mintegy 350 mű – festmények, szobrok, grafikák, könyvek, plakátok, valamint iparművészeti alkotások – jelentős része nem állandó kiállítási anyag, köztük számos alkotást a múzeumba kerülése óta eltelt öt-hat évtizedben még soha nem láthatott a közönség.

A kiállítás két meghatározó történelmi esemény közötti időszak művészetét tekinti át: az 1956-os forradalom utáni konszolidáció éveitől az 1968-as prágai tavaszig. Ekkor jött létre a kultúrára vonatkozó kategóriarendszer, a „**Három T**”, vagyis a művek Tiltott, Túrt és Támogatott kategóriák szerinti minősítése, ami a művészeti eseményeket, kiállításokat és a könyvkiadást is befolyásolta.

Az 1960-as évek, pontosabban az 1958 és 1968 közötti eső évtized a magyar művészet egyik legellentmondásosabb korszaka. Olyan korszak, amelyben még élnek az elmúlt évtized szocialista realizmusának hamisan heroikus, agitatív tartalmú ábrázolási konvenciói, és érlelődnek már a valóság természetére provokatívan rákérdező neoavantgárd törekvések is. A művészi mozgástér azonban *keretek* közé szorul ebben az időszakban.

Láthatatlan keretek jelzik annak a területnek a határát, amelyben a művészi korszerűség igénye csak bizonyos önkorlátozásokkal volt vállalható. A nyílt beszéd helyett ekkor alakul ki igazán a **kettős beszéd**, a sorok között olvasás, a kódolás és dekódolás rafinált kommunikációs kultúrája, a „Három T” által meghatározott keretek alig észlelhető, a határesetekben azonban nagyon is keményen megtapasztalható világa.

A kiállított művészek között a korszak olyan nagy mestereivel találkozunk, mint Kokas Ignác, Somogyi József, Kurucz D. István, Berki Viola, Kondor Béla, Csernus Tibor, Gruber Béla, Korniss Dezső, Gyémánt László, Mácsai István vagy Viktor Vasarely. A kiállításon néhány olyan külföldi alkotó – Picasso, Fernand Léger, Renato Guttuso, Bernard Buffet – művét is láthatjuk, amelyek akár tematikus értelemben, akár stílusukat tekintve inspirálták az itthoni művészeket.

A kiállítás hét nagyobb egységre tagolódik.

Az **első szekcióban** olyan művészek állnak a középpontban – például Bortnyik Sándor, Uitz Béla, Hincz Gyula, Barcsay Jenő –, akiknek életműve még a XX. század eleji avantgárdban gyökerezik, és akik nagy túlélőként az 1956 utáni periódusban is fontos szerepet játszottak.

A **második szekció** az 1958 után megszülető új, modern formatervezést mutatja be képek, plasztikák, használati tárgyak, bútorok segítségével (a kagylófotelektől kezdve a táskarádióig több korabeli otthonunk relikviáját fedezhettük fel).

A kiállítás **harmadik része** a politikai művészetről szól. A politizáló művészet – a politikai rendszer által meghatározott keretek között – elsősorban a nemzetközi eseményekre, a világpolitika történéseire reflektált. Ebben a szekcióban számos olyan külföldi mester alkotásával is találkozhatunk, akinek hatása világosan tetten érhető a kor hazai művészetében is.

A **negyedik szekció** a korszak magyar művészetének egyik egyetemes metaforáját, az „építés” gondolatát állítja középpontba. A hivatalos ideológia szerint a dolgozó nép a szocializmust építette, s ezáltal az optimistán elképzelt jövő is „épült”. Az 1958 utáni nagy lakótelep-építések, ipari beruházások pedig mindennapi élménnyé tették az állványerdők, daruk, gépek látványát.

A kiállítás **ötödik nagy egységének** címe *A modernizmus újrafelfedezése*. Az 1956 után berendezkedő rendszer annyiban örököse maradt a megszűnt, sztálinista diktatúrának, hogy a művészettel szemben ez az új rezsim is határozott elvárásokat támasztott. Elvárásai nem voltak annyira dogmatikusak, de a *keretek*, vagyis a szocialista építés, a szocialista humanizmus, a szocialista erkölcs eszméit kifejező művek iránti elvárás, mégis világosak voltak. A kereteken belül viszonylag tág tere maradt a művészi kísérletezésnek és a többféle művészi tradíció vállalásának.

A **hatodik egységben** a *túrt és tiltott* művészetet megjelenítő kiállítás olyan alkotásokat mutat be, amelyek a maguk idejében csak nagyon szűk nyilvánosság számára voltak hozzáférhetők. A lakástárlatok, vidéki kultúrházak, ifjúsági klubok olykor csak néhány napig látható kiállításait a megszállott érdeklődők mellett a titkos ügynökök és besúgók is rendszeresen látogatták. Az első pillantásra érthetetlen vagy értelmezhetetlen – többnyire absztrakt vagy szurrealista – művek rendszerint gyanúsak voltak, a kultúrpolitika pedig minden eszközzel megpróbálta a „dolgozó nép” tömegeit elszigetelni az ilyen művekkel való találkozástól.

A kiállítás **hetedik egysége** a korszak általános vizuális kultúráját mutatja be. A hatvanas évek általános vizuális kultúrájában nagyon mély nyomot hagyott ennek a bizonyos keretek között formálódó modernségnek a világa.

Lejegyezte: Tóth Ágnes

